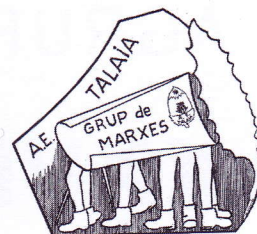

AGRUPACIÓ EXCURSIONISTA **TALAIA**

RELAT DE LA **XXVII CAMINADA POPULAR** de Vilanova i la Geltrú

Torre d'Enveja

25 de gener de 2015

Seu de la Talaia – carrer Major – carrer de Miquel Guansé – camí dels Escalons – bassa de Creixell
Pas del Bou – urbanització mas Ricart – urbanització corral d'en Roc – fondo del Frare – camí del Salze
les Estoreres – camí de Rocacrespa a Vilanova – mas d'en Palau – els Sis Camins – avinguda de Rocacrespa
ronda Ibèrica – parc de la Quadra d'Enveja – ermita de Sant Joan – carrer de Joan Llaverias
carrer de l'Aigua – carrer de Sant Gregori – Seu de la Talaia

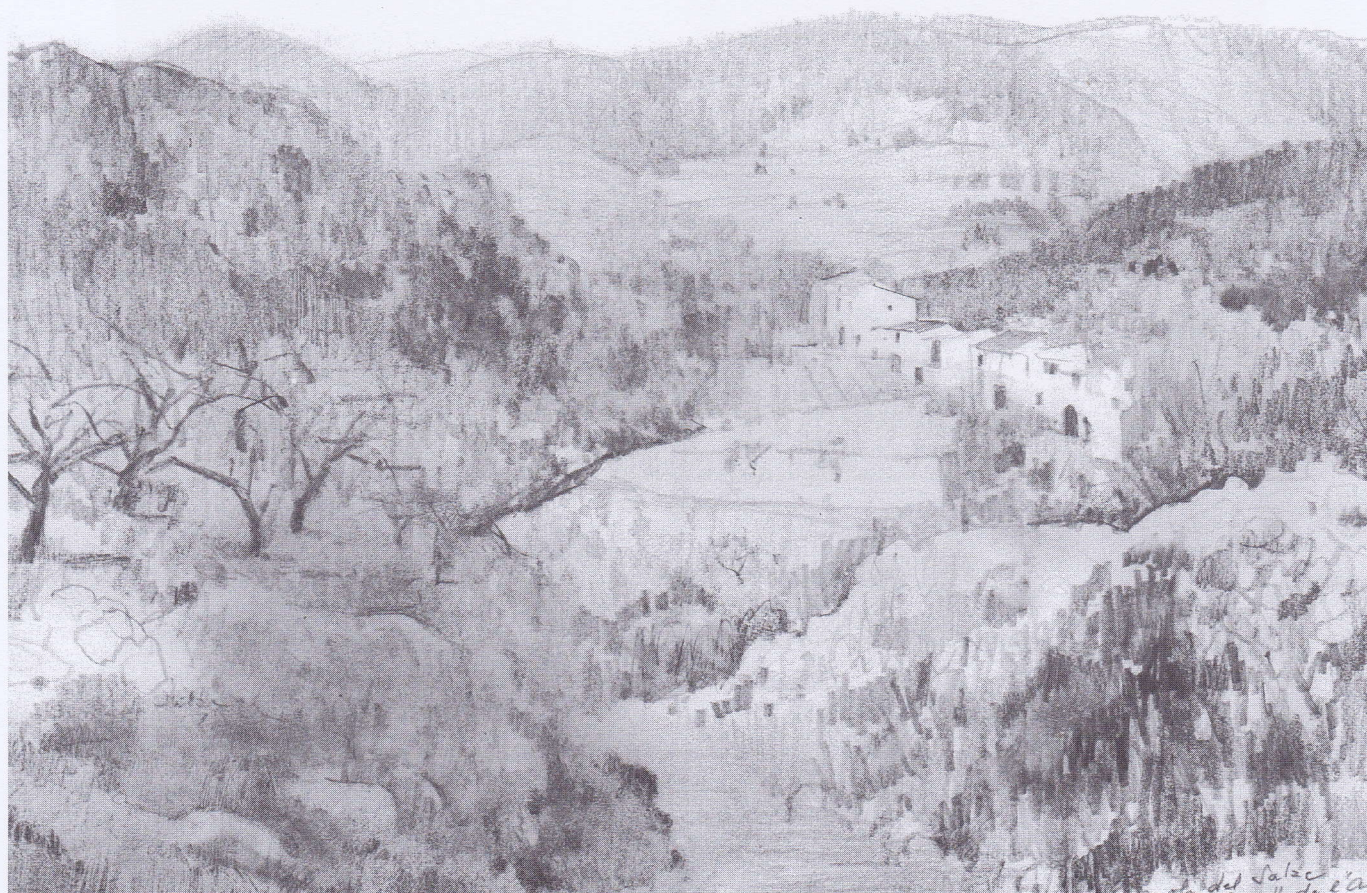
AGRUPACIÓ EXCURSIONISTA TALAIA

XXVII CAMINADA POPULAR

Una volta per sota la Talaia i el Salze

25 de gener de 2015

Seu de la Talaia – carrer Major – carrer de Miquel Guansé – camí dels Escalons – bassa de Creixell
Pas del Bou – urbanització mas Ricart – urbanització corral d'en Roc – fondo del Frare – camí del Salze
les Estoreres – camí de Rocacrespa a Vilanova – mas d'en Palau – els Sis Camins – avinguda de Rocacrespa
ronda Ibèrica – parc de la Quadra d'Enveja – ermita de Sant Joan – carrer de Joan Llaverias
carrer de l'Aigua – carrer de Sant Gregori – Seu de la Talaia

Molí del Salze. Dibuix fet per Pau Roig Estradé

Salutació del president

Benvolguts i benvolgudes caminaires,

Sigueu benvinguts a la 27a Caminada Popular de Vilanova i la Geltrú.

La caminada d'avui s'escau en un any ben especial en què l'Agrupació Excursionista Talaia complirà 60 anys de vida.

A aquesta efemèride esperem queenguany també puguem afegir altres fets que han de marcar i fer avançar la història del nostre país. Així ho esperem.

Pot ser que sigueu ja participants veterans d'aquesta activitat o bé que us hi estreneu enguany. En qualsevol cas, sapigheu que hem preparat aquest itinerari -com sempre assequible a tothom- amb l'objectiu de donar a conèixer l'entorn del nostre municipi que, més enllà del nucli urbà, s'obre a la plana ondulada de la comarca i fins al cim de les carenes circumdants.

Observadors com deveu ser -i si us incita la descoberta- caminant pel nostre municipi podreu apreciar tant la soca aspra d'un garrofer com la pedra seca d'una mulassa, treballat aquell i obrada aquesta pels nostres ancestres. La trama de camins, torrents i carenes del nostre terme i dels circumdants donen un bon joc per poder-hi traçar rutes d'un matí, de tot un dia o, fins i tot, de diverses jornades. Nosaltres us hi animem de manera ferma i decidida.

La caminada d'avui serà encara més profitosa gràcies al suport d'aquest relat complementari que teniu a les mans, el qual us permetrà obtenir informació històrica, patrimonial, toponímica i mediambiental dels indrets per on transcorre l'itinerari. Un material elaborat com sempre pels companys del Grup de Marxes i Caminades de l'AE Talaia.

Amics i amigues, que tingueu bon camí.

Joan Raventós Hill

President de l'Agrupació Excursionista Talaia

QUADRE DE DADES TÈCNIQUES

HORARI PREVIST	INDRET	INCIDÈNCIA	DIST. ARROSSEGADA
8.30 h	Local AE Talaia Comerç	Sortida	0.000 m
8.45 h	Ronda Ibèrica	Pas semàfor	1.100 m
9.05 h	Bassa de Creixell	Reagrupament 5'	3.140 m
9.45 h	Pont sobre l'autopista	Reagrupament 5'	5.700 m
10.05 h	Cruïlla camins Talaia/Frare	Esmorzar 30 minuts	6.560 m
11.05 h	Carretera Estoreres/Salze	Reagrupament 5'	8.500 m
11.20 h	Rotonda C-32/BV-2115	Reagrupament 5'	9.000 m
11.50 h	Sis Camins	Reagrupament 5'	11.090 m
12.15 h	Torre d'Enveja	Reagrupament 5'	12.770 m
12.45 h	Local AE Talaia	Arribada	14.550 m

XXVII CAMINADA POPULAR

Seu de la Talaia – carrer Major – carrer de Miquel Guansé – camí dels Escalons
 bassa de Creixell – Pas del Bou – urbanització mas Ricart – urbanització corral d'en Roc
 fondo del Frare – camí del Salze – les Estoreres – camí de Rocacrespa a Vilanova
 mas d'en Palau – els Sis Camins – avinguda de Rocacrespa – ronda Ibèrica
 parc de la Quadra d'Enveja – ermita de Sant Joan – carrer de Joan Llaverias
 carrer de l'Aigua – carrer de Sant Gregori – Seu de la Talaia

Fotografies de Jesús Santacana i Grup de Marxes

Prop del peu de la Talaia

A la Talaia hi vam pujar els anys 1993 i 2005

Avui no ho farem. Ens hi aproparem, però sense arribar al seu peu. Raonarem el perquè. La Cinquena Caminada Popular, com que mesurava més de 17 quilòmetres, disposava de dues sortides. Una de prèvia que començava a la **plaça Xoriguer** i l'altra, d'opció aconsellada, que s'iniciava a la **bassa de Creixell**. El final de l'opció aconsellada i el reagrupament coincidírem en el **Casalot de Creixell** (FISA). Per a uns va significar fer més de quinze quilòmetres i per als altres foren tretze i mig. Després, uns i altres es van trobar als **Esbarjos** per al refrigeri i comiat. En aquest lloc, els més agosarats van totalitzar els 17.680 metres. Després, en una reunió vam acordar que una Caminada Popular no la tornaríem a fer tan llarga.

La XVII Caminada Popular de l'any 2005 commemorava el 50è Aniversari de la nostra entitat. Ho havíem avançat l'any anterior, faríem una: "pujada col·lectiva a la nostra emblemàtica **muntanya de la Talaia**, amb tornada senzilla, també apta per a tothom". I així es va projectar. Sols vam fer poc més de 13 quilòmetres. La sortida fou en el **carrer del Comerç**, es passà per la **bassa de Creixell**, el **Pas del Bou** i, tot seguit, des del **Peu de la Talaia** es va fer el cim. A la baixada, el retorn s'efectuà per la **bassa de Creixell**, i pel **camí del mas de l'Artís** férem l'entrada a la ciutat.

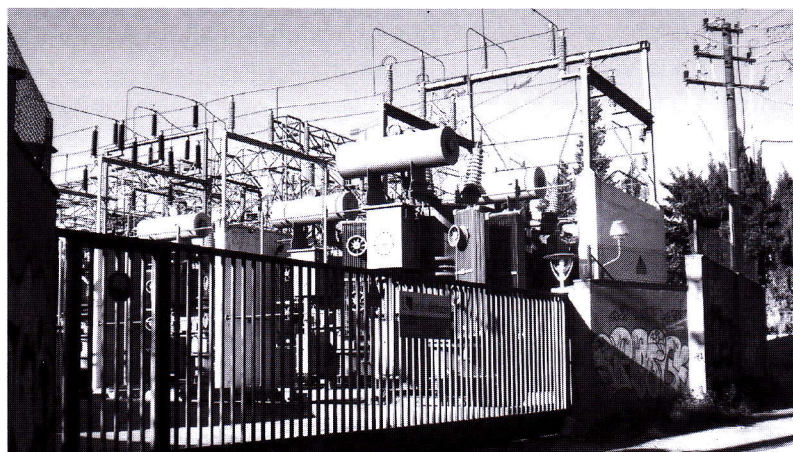
Com ho fem gairebé cada any, també cal recordar la passada Caminada. El gener de l'any passat vam repetir la baixada de **Canyelles a Vilanova i la Geltrú**, itinerari que ja s'havia fet l'any 2008 en una jornada que es va llevar tempestuosa, però que finalment ens deixà caminar sense pluja. En l'edició 2014 els autobusos van traslladar 175 participants des de la **rambla dels Països Catalans/camp de futbol** fins a **Canyelles**. El recorregut de tornada tan sols fou d'uns deu quilòmetres i mig i s'inicià en la plaça del **Casal de Canyelles**. Des d'aquest lloc s'agafà el **camí del Romanguer** fins a la **font de Llacunalba**, per travessar la **urbanització de Les Palmeres** fins al **Corral Nou**, on es donà mitja hora per esmorzar. La represa ens portà al **mas de la Fam** i el **mas de l'Artís**, on s'escollí el mil·lenari camí de Vilanova fins després del túnel sota l'autopista. A les envistes del Padruell, vam voler fer marrada i s'agafà el **camí perdut del mas d'en Perris** fins al **Camí Ral** de Ribes a Cubelles. En aquesta cruïlla giràrem a la dreta per tornar al vell camí del mas de l'Artís a Vilanova, que vam seguir fins a la ciutat passant pel costat de la **torre d'en Garrell** i de la **torre de la Immortalitat** de l'Hospital.

La Caminada d'enguany

Us presentem un recorregut dels que podem definir com a fàcil, apte per a tothom, amb un xic de muntanya carenera entre el **mas Ricart** i el **Salze**. Com habitualment s'ha fet els darrers anys, la sortida i l'arribada són en el **carrer del Comerç**, enfront de la nostra entitat, és a dir, davant del **casal dels Coloma**, renom amb què eren coneguts els Ballester, propietaris que aixecaren l'edifici l'any 1774, però que ja hi tenien casa molt més abans.

Ens adreçarem per l'estret carrer del **Comerç** a la plaça de **Pau Casals**, seguirem pel carrers de les **Premses, Major, dels Estudis** i de **Miquel Guansé** fins a la **ronda Ibèrica**, on ens regularan els semàfors.

Després passarem pel davant dels **Esbarjos** i la **Central Elèctrica** per a continuar pel camí dels **Escalons** fins a la **Bassa de Creixell**. Creuada la carretera de la Plana, pujarem pel camí del mas Torrat i entrarem a la urbanització del **Pas de Bou**, caminant pel carrer de les **Sajolides**, dels **Desmais** i el **camí de les Palmeres**, on entrarem en la **urbanització del mas Ricart**. Després, passant per damunt del pont de l'autopista, s'entrarà en

Central

Alzina

enfront de la **urbanització de les Estoreres**. En aquest lloc, el camí té el nom de **carrer de l'Aneto**. Seguint-lo en direcció a migdia entronca amb un de perpendicular, el qual, agafant-lo vers llevant ens adreça altra vegada al riu de Foix, que es travessa per mitjà d'un gual cimentat. A poca distància ens trobem amb un encreuament de camins en la **masia del Salze**. Aquí ens acollim al vell **camí moliner de Rocacrespa a Vilanova**, també conegut a Vilanova per **camí de l'Arboç**, itinerari que deixà de ser habitual quan es va construir la carretera del Pantà.

Seguim el camí moliner vers casa nostra passant pel costat de la **urbanització del corral del Tort** i per mitjà d'una drecera boscosa propietat dels hortolans Amell "Betes" –que anys enrere hi tenien una mulassa i un pou–, anem a fer cap a les rotondes de la carretera de l'Arboç BV-2115 sota l'autopista C-32. Després, a mà dreta es puja una mica per fer via fins a retrobar l'antic camí moliner, en l'actualitat en bon estat després d'una bona neteja de la malesa que s'havia acumulat entre els centenaris marges de pedra seca. Quan el camí davalla un xic, el sòl rocós està fressat de roderes i es troben fites de marge a la banda dreta. Enfront hi tenim la muntanya del **Juí del Moro** i pel cantó dret se'ns acosta el camí que procedeix del **mas d'en Cona**. Aquí, el trajecte gira a llevant pel damunt de l'inici del **torrent de Santa Maria**, que des d'aquí transcorre pel **fondo de Somella** fins a desembocar a mar en el Prat de Vilanova. En aquest tram entre la cruïlla del camí del corral d'en Cona i el **mas d'en Palau**, el camí moliner és tan planer que en algunes ocasions queda fet un bassal, però en arribar enfront del mas d'en Palau el sòl torna a ser rocós i pujador, lloc on es tornen a veure les roderes dels centenars de carros que hi havien transitat carregats de gra vers el molí del Salze i plens de sacs de farina cap a la Vila.

Cartell Pas del Bou

terrenys de la **urbanització corral d'en Roc**, la qual freguem sols per mitjà d'un corriol que voreja les parets del camp de golf, per arribar a la **Carrerada de la Talaia**, en el tram cimentat que porta de la Vila al **Portal del Roc**. Seguirem un petit tram d'aquesta carretera en direcció a la ciutat, per tal d'aconseguir a mà dreta un camí carener, conegut per **camí de Rocacrespa**, que segueix per sota d'una línia elèctrica d'alta tensió. En un moment determinat, el camí deix la carena i baixa al veí **fondo del Frare** que ens condueix a la carretera de Vilanova a l'Arboç. S'arriba a la carretera al costat del **corral d'en Romagosa**, situat ja en terme municipal de Cubelles.

Travessada la carretera, un camí lateral de vinya, conegut per la pagesia penedesenca i garrafenca amb el nom d'antara, ens porta a la riba del **riu de Foix**. Aquest riu l'hem de creuar per la llera a fi d'aconseguir el **camí de Rocacrespa a Cubelles**,

Del **mas d'en Palau als Sis Camins** el recorregut no té cap incidència a destacar, fora de la caiguda massiva de marges que suporten les feixes de terra més altes que el camí, marges que ningú reconstrueix, a semblança del que s'esdevé en nombrosos camins municipals i comarcals.

Quan s'arriba als Sis Camins ho fem creuant l'**avinguda del Riu Foix**, nom que es va donar a aquest tros de la **Carrerada de la Talaia** en urbanitzar-se el sector. Travessada la petita rotonda, seguim per l'**avinguda de Rocacrespa**, traçada gairebé tota damunt de l'antic camí. De fa anys, aquest vial passa per sota la variant i fa cap a la cruïlla amb el **carrer del Doctor Zamenhof**, on hi ha l'**escola Cossetània**. Aquí ens atensem fins al

semàfor de la **ronda Ibèrica** i ens arribem al Parc de la Quadra d'Enveja, on resten les centenàries **torre d'Enveja** i **ermita de Sant Joan**. Pel **carrer de Joan Llaverias**, pel llarguíssim **carrer de l'Aigua** i pel **carrer de Sant Gregori** aconseguim l'arribada al **carrer del Comerç**, on tenim l'entitat. L'organització ha preparat el tradicional pica-pica. **Bona passejada a tothom!**

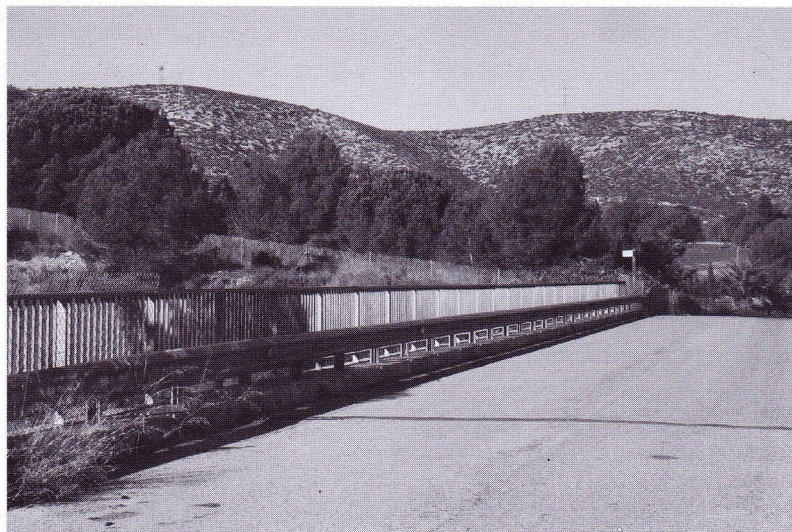
Característiques dels llocs, indrets i masies més interessants del recorregut

En les darreres edicions de la Caminada, després de la descripció del traçat s'ha informat de tot el que se sap dels indrets i cases de pagès que hem observat durant el recorregut. Des que així procedim, hem procurat que les explicacions no siguin reiteratives, ja que les investigacions que constantment realitzem als arxius locals ens permeten actualitzar els coneixements dels noms de lloc de la nostra contrada. Tot i així, si algú està interessat per qualsevol lloc per on passa la Caminada, només cal posar-se en contacte amb la secretaria de l'Entitat perquè faci el tràmit corresponent.

Iniciem la informació complementària amb el **casal dels Coloma**, casa pairal dels **Ballester**. Tal com hem manifestat en altres ocasions, aquest edifici és de l'any 1774, com ho indica el forjat de la cantonada. Avui us parlarem dels Ballester d'abans d'aquesta data i d'un xic després. Us demanem una mica d'atenció. És veritablement interessant.

Mentre la Vila estigué emmurallada –en part encara ho estava l'any 1732–, existia el **portal de Mar** al capdavall de l'actual estret i torçat tram de dalt del carrer del Comerç, aquest l'any 1578 denominat “carrer que va de la plaça (Major) al portal de mar”. Aleshores, el carrer de Sant Pere era la **vall de la muralla** –vall que encara es documenta l'any 1707– i a la banda de migdia d'aquesta vall hi sorgí el **raval de Mar**, que ja trobem en documents de l'any 1647. En aquest raval s'hi construïren cases, pallisses, cellers, etc. i carrers nous (1653-1704). On tenim la seu de la Talaia començava el **carrer de Mar**, després carrer dels Caputxins. L'any 1579, en aquest **carrer de Mar** el pagès Joan Ballester, ascendent dels Coloma, ja hi tenia una pallissa.

El 1634, el matrimoni format pel pagès Sebastià Ballester i Caterina Llanussa van veure néixer el seu segon fill, Joan Baptista, que fou mariner (per tradició familiar) i patró de barca. L'any 1666 Joan Baptista es casà amb Coloma Robert i foren pares de **Josep**, àlies “**Coloma**”. El mateix any que Baptista es va casar, va comprar la meitat d'un pati fora les muralles de la Vila, en el **raval del portal de Mar**, a llevant del carrer de Mar. L'any següent, comprà un altre pati en el mateix carrer, en la partida de la “**parellada d'en Company**”, i també comprà al seu germà gran Sebastià, pagès, una **botiga de mar**. El

Pont sobre Autopista

Corriol al Portal del Roc

XXVII CAMINADA POPULAR

Portal del Roc

Vista Talaia

1677 comprava un tros de pati i porxo en el mateix carrer que anava a mar. És a dir, en pocs anys ja tenia propietats en l'actual carrer dels Caputxins. En un d'aquests patis hi va construir la seva casa cantonera. No acaba aquí la qüestió. El 1680 comprava terres en el Piulart i el 1681, en el capbreu de la quadra de Solsona (avui torre de l'Onclet), confessava tenir-hi terres dins la parròquia de La Geltrú. L'any 1683 es documenta com l'arrendador del castell de La Geltrú, ço que comportava el cobrament dels censos de l'hort del Castell i altres possessions d'aquest casal fortificat. Baptista va fer testament i morí el 1685, essent enterrat davant de l'altar de Sant Elm, patró dels mariners i navegants, dins l'església de Sant Antoni, Confraria de la qual Baptista era membre. Sens dubte, era un mariner ric.

En aquell temps, la majoria del poble vivia de la pagesia, de la pesca i del cabotatge. Els pagesos venien les collites a la plaça i exportaven fora la Vila. Els pescadors estaven obligats a vendre bona part de la pesca en la "Pescateria" de la plaça (després situada en el carrer de Sant Pere) i els mariners transportaven els productes locals al llarg de la costa, i també feien contraban. Aquesta era una de les activitats de Baptista. El 1667, tot just casat, era requerit pel comissari de la batllia general de Catalunya, davant del batlle Joan Matons, per haver-li trobat "sal de ventura" en la botiga de mar. Aquest producte és el que portaven els contrabandistes de les bases naturals on es feia, més enllà de les salines, quan aquestes eren explotades per les autoritats. Gairebé tots els mariners i pescadors disposaven d'una botiga a la platja per encabir-hi les eines i ormejos de les barques, però sembla que alguns hi amagaven alguna cosa més.

Joan Baptista Ballester fou succeït en part pel seu fill mariner Josep Ballester Robert, que fou conegut per "**Coloma**", renom que el poble li adjudicà per ser fill de la Coloma Robert. Va néixer l'any 1672, segurament en la casa que el seu pare va fer construir, i morí en aquesta el 1732. Sabem que es casà més d'una vegada. El patró-mariner Josep "del raval de mar" seguí els passos del seu pare comprant i venent cases i terres tot sovint. En un memorial de l'any 1716, escrit dos anys després de la guerra de Successió, la casa del carrer dels Caputxins era de tres plantes i sis habitacions. Damunt d'aquesta casa, el seu descendent Anton Bonaventura de Ballester hi va edificar el casal nou l'any 1774.

Passem a parlar de després d'aquesta construcció. El 1778, l'hisendat Anton Bonaventura de Ballester i Torrents fou nomenat ciutadà honorat de Barcelona. Morí el 1807 i la seva vídua, Maria Francesca Ballester i Nin, féu inventari dels béns del seu marit. A l'arxiu notarial disposen de tot el que hi havia a la **casa Coloma**, en el primer pis, a la Sala, en l'habitació del cantó on morí el difunt, a l'entrada, en l'habitació del carrer dels Caputxins, en l'habitació de la part del celobert, en el "corredor", a la cuina i en la resta del segon pis, d'idèntica configuració al primer. També sabem els diners disponibles, les joies d'argent i d'una gran quantitat de béns immobles dintre i fora de la Vila. Aquí finalitza el que volíem explicar d'aquesta notable casa Coloma. Si algú vol veure tot l'inventari, li facilitarem les dades per a consultar-lo.

Tenim novetats pel que fa al **carrer de les Premses**, del qual ja vam parlar en les caminades del 2007 al 2009. L'any 1691, Francesc Posas, pagès de Vilanova, va vendre al reverend Antoni Carbonell, rector de Sant Antoni, a Sebastià Ballester, i a Pere Mateu, Damià Torrents, jurats de dita Vila, i al pagès Josep Montserrat, tots ells obrers de l'església de Sant Antoni, pagant amb diners de dita obra, **aquell trull, casa, bassa i sínia** que té dins la dita Vila, i així mateix, caldera i tots els ornaments de la sínia i del trull, en el **carrer dit den Paretas**, propietat que limitava a llevant amb "**lo carrer o carreró**" i a tramuntana amb "**lo vall de la Muralla**". Que aquest carrer sense sortida aleshores portava el nom d'en Paretas queda ratificat dos anys després, quan Antoni Carbonell, rector de Sant Antoni, Joan Matons i Joan Papiol, jurats de Vilanova, i Joan Miró de Montgròs i Montserrat Garí, obrers de l'església, arrendaren al cirurgià Pere Mateu i al pagès Isidre Bigó els trulls situats dintre els murs de la Vila en el carrer dit d'en Paretas, amb pactes per rebre uns quartans d'oli bonet i rebedor, clar i llampant. Per ara desconeixem qui era en Paretas. Quan en tinguem dades les notificarem. Queda clar que les premses de Sant Antoni eren on hi ha els jardins de la casa Papiol.

Antara Vinya

Ara toca dir uns mots dels Esbarjos, que ja foren comentats en les caminades dels anys 2007 i 2008. Hem d'afegir que, tant els **Esbarjos** com la **Central de Transformació Elèctrica**, varen ésser construïts en la partida de **Soterrània**. Quan l'any 1914 es va donar autorització de fer les **Escoles Obreres**, ho foren en terrenys d'aquesta partida i així mateix consta aquell any en vendre Rafael Miró les terres "de la partida de la **Plana ó Soterrani**" a l'empresa Ebro Irrigation and Power Company Limited, elèctrica que el 1923 passà a dir-se Riegos y Fuerza del Ebro, S.A. quan demanava una ampliació. **Soterrània** data de l'any 1303 i la darrera notícia documental és del 2006, en voler desdoblar la ronda Ibèrica. Actualment, quan es parla d'aquesta àmplia demarcació, només s'usa una expressió imposada: "Eixample Nord". Quan calgui, es tindrà cura de recuperar l'antiga i permanent denominació?

Hem utilitzat moltes vegades el **camí dels Escalons** que porta a la bassa de Creixell. El vam descriure en la caminada de l'any 2008. Aleshores afirmàvem que aquest nom és de la primeria del segle XX, ja que abans era simplement el **camí de Creixell**. Ara podem dir que se'n fa menció un xic més abans. L'any 1899 surt com "partida conocida por **Escalou**" (?) i el 1903 ja escriuen "partida Piular conocida por **Escalons**". Més ençà, un Diari de l'any 1998 l'anomenava "camí **Els Esclaons**". Tot i que s'ha dit que el seu sòl mostrava algunes seccions esgraonades o enllosades que havien desaparegut els anys quaranta (Caminada 1990), per ara es desconeix exactament el perquè del seu nom. El tram que puja des de la ronda Ibèrica a la confluència amb el camí principal de la Central ha estat darrerament arranjat amb graveta i ciment i els esmentats graons o lloses ja no són visibles.

La **bassa de Creixell** és molt coneguda en les nostres caminades. En la de l'any 2011 vam ampliar les dades dels anys precedents (1993, 1998, 2003, 2005, 2007 i 2008), afegint-hi que la primera notícia de Creixell és de l'any 1257, anterior a la Carta de Població de Vilanova (1274). Creixell fou un **lloc i veïnat**, mai una quadra, però sí que depenia de la **quadra del Piulart**, que a la vegada depenia de la **quadra de Sant Pere de Cubelles**. La bassa de Creixell (no "d'en" Creixell, ja que no és nom de persona), ja existia l'any 1431 i abastia d'aigua la **bassa Nova de Soterrània**, aquesta documentada del 1565 fins al 1818, situada tocant als Esbarjos, un poc pel damunt de la ronda Ibèrica. L'aigua de la bassa de Creixell a la bassa Nova baixava per la part de llevant del camí per mitjà d'una rasa (ja hi era l'any 1639), de la qual encara es veu una bona tirada més amunt de la sínia de Sant Josep.

Més amunt de Creixell hi tenim el **Pas de Bou**. En vam dir alguna cosa en la Caminada de l'any 2005. Aleshores comentàvem que la partida es troba documentada des de l'any 1725, però podria ésser anterior. Hi ha

XXVII CAMINADA POPULAR

qui opina que el mot bou és una transformació catalana del “buwaib” àrab, que vol dir “petit pas de muntanya”, i tenint en compte que el camí es dirigia cap a la Talaia, no seria gens estranya aquesta interpretació, però altres etimòlegs hi veuen simplement un lloc per on hi passaven els bous, aleshores un bestiar freqüent i abundós en les masies. Després, l'any 2011 vam afegir que el Pas del Bou és una urbanització per legalitzar i que gairebé tots els seus vint carrers/camins duen noms de flors i arbres. Són els següents: camí de les Alfàbregues, camí de les Araucàries, camí de les Bellesombres (per Bellaombres), camí dels Desmais, camí de les Camèlies, camí dels Clavells, camí de les Esparregueres, camí dels Geranis, camí dels Gessamins, camí de les Hortènsies, camí dels Liris, camí de Mas Torrat, camí dels Nenúfars, camí de les Palmeres, camí del Pas del Bou, camí de les Petúnies, camí de les Sajolides, camí de les Savines, camí de les Sequoies i camí dels Tamarius. Un veritable jardí botànic en els noms dels carrers. El que no havíem dit és que tenen un avís de **risc d'inundació** des de l'any 1996 i que disposen d'electricitat des del 2001.

Nosaltres traquem dita urbanització pels carrers de les **Sajolides**, dels **Desmais** i pel **camí de les Palmeres** que porta a la **urbanització del mas Ricart**. Aquesta consta de set carrers: Bailen, Barcelona, Cervera, Girona, Lleida, del Pou i Tarragona, sis dels quals ja són en el nomenclàtor local i hauran d'ésser canviats en legalitzar l'indret quan hi hagi oportunitat de fer-ho. La urbanització va prendre aquesta denominació en desenvolupar-se en terrenys de la masia del **mas Ricart**. Per aquest hi hem passat diverses vegades, fins i tot en la marxa talaïenca del mes de març de l'any 2000. Ara sols recordarem que amb aquest cognom ja existia a l'any 1552 i que és un llinatge encara molt freqüent en la nostra ciutat, sempre escrit amb “t” final, no com alguns mapes ens volen canviar.

El Salze

Una altra urbanització que prengué el nom d'una masia fou la del **Corral d'en Roc**. Hi vam passar en la caminada de l'any 2005. De fa poc sabem que abans d'aquest nom, la masia era coneguda per **corral del Llanussa**. Si bé els Llanussa ja són citats en documents de l'any 1553, del seu corral no en teníem constància fins al 1612 i, el de 1638 de quan era propietat de **Miquel Llanussa**, patró de barca que feia 15 anys el tenia arrendat al pagès Damià Rossell de Vilanova. Vet aquí com hem descobert l'encaix. L'any 1670, del lloc de Ferran, terme d'Olèrdola, baixa un espavilat **Roc Gual**, fadrister (no era hereu), per casar-se amb Maria Gassó Llanussa, filla de Rafel Gassó i de Maria Anna Llanussa, aquesta, filla de Miquel. Per acabar-ho d'adobar, l'any següent també baixa de Ferran el vidu Rafel Gual per casar-se amb Maria Anna Llanussa, vídua de Rafel Gassó. És a dir, que en un any es van casar els fills i els seus pares vidus. Tot això en presència de l'àvia Francisca, vídua de Miquel. Qui hi va sortir guanyant? Doncs Roc

Gual, car el 1676 l'àvia, usufructuària dels béns del seu marit Miquel, arrendava a Roc Gual tota l'heretat que fou de l'avi, amb pactes de bon pagès, i l'any següent li arrendava per tres anys totes les vinyes, terres camps i oliveres que foren del seu marit en qualsevol part situades, en aquest cas amb pactes de bon pagès en preu i espècies. Difunta l'àvia, l'any 1705 Roc ja era propietari del “**seu corral**”, nom que ha perdurat fins als nostres dies.

Des que es va construir l'autopista, en bona part sobre el **camí moliner del mas Ricart al molí del Salze** (any 1581), tenim una alternativa en el camí carener que surt de la **Carrerada de la Talaia**, traçat aquest un xic més a ponent que el desaparegut camí. Aquesta alternativa no s'adreça directament al Salze, sinó entre aquest molí i Rocacrespa, al peu de la carretera de l'Arboç, on hi ha el **corral d'en Romagosa**, caseta situada al costat del fondo del Frare, del qual en fem la part inferior, poc abans que aquest desembocchi al riu de Foix.

La part baixa del **fondo del Frare** pertany a Cubelles. El fondal baixa dels costers de llevant de la Talaia fins a desembocar en el riu, prop del molí del Salze, així mateix cubellenc. En el plànol de la caminada de l'any 1993

hi ha un lapsus, ja que li vam posar el nom de “fondal d'en Romagosa” al del Frare i “fondo del Frare” al del mas Ricart. Demanem disculpes. L'any 1820 es documenta “lo fondo del Frare” i en la construcció de l'aqüeducte de l'Aigua Vella, es va perforar un túnel per sota de la muntanya que dividia “el **fondo del Castellot i Frare**”. En el fondo del Frare hi tenia terres Fèlix Ballester (1861), que heretà un altre Ballester (1897-98) i actualment encara és d'aquesta família. En el fondo, l'any 1988 s'hi declarà un gran incendi que afectà tota la Talaia. El renom Frare el portava una branca dels Rovirosa de Rocacrespa i els seus parents Ballester de Vilanova. L'origen del motiu és de la casa més antiga d'aquest caseriu, **cal Frare**, lloc de procedència dels frares Bernat de Rocacrespa (1472) i Jaume de Rocacrespa (1536-1539), ambdós del monestir de Sant Cugat del Vallès. Dècades després, tots els que van viure en la casa van portar el renom i un d'ells, Guillem Rovirosa “lo Frare”, regentà el molí del Salze com espòs de Caterina Ballester, propietària per dot (1625-1650). Els successors Ballester manllevaren el mateix àlies (1725) i aquesta família encara el portava en el segle XIX.

Paral·lel al fondo del Frare hi ha el **fondo de la Cantina o del Galiano**, que és un afluent del Frare abans que aquest arribi al riu de Foix. Tot indica que a l'any 1710 en la fondalada hi havia el **corral del Galiano**, renom del pagès Isidre Soler, el qual fou qüestionat per la justícia per tenir raons amb els Jurats (avui regidors) vilanovins. Sembla que aquest renom no era personal, sinó de família, ja que l'any 1757 el motiu el portava Pere Solà. El cas és que el corral va desaparèixer (encara existia a l'any 1818) havent donat prèviament nom al fondo. Desconeixem de quan i per què ara en alguns mapes l'han batejat per “de la Cantina”.

El **riu de Foix** l'anomenem així per procedir d'un bell i esquerp indret prou conegut del municipi de Torrelles de Foix, lloc on hi havia un castell i avui encara hi resta el santuari de Santa Maria de Foix. La primera notícia del castell és de l'any 984: “Castro **Fodexo**”. A continuació, l'any 992, s'esmenta el riu: “riu de **Fouexo**”. És a dir, que ben aviat van escriure que el riu prenia el nom del paratge per on discorria, com aquí volem argumentar. Tenim exemples en el mateix Penedès: diem “riera **de** Vilafranca” i “riera **de** Begues”, amb la seva corresponent preposició de procedència.

Els documents ens donen diverses grafies del castell, 1017: **Fodexio i Fodexo**, 1066: **Fodex**, etc., i també del riu, 1086: rivo de **Fodexo**, 1161: rivo de **Fodexio**. L'any 1212 ja el trobem escrit com actualment: término de **Foix**, però també **Fox** el 1226 i **Fuxio** el 1230. En el qüestionari de Zamora de l'any 1790 fet a Torrelles es llegeix la **Riera de Foix**. En el municipi de Sant Martí Sarroca hi ha la Baronia de **Riudefoix**, que es remunta al segle XII i que avui consta d'una casa fortificada, església i molí fluvial.

Existeix un treball gràfic i etimològic sobre el seu significat. Es pot resumir així: La paraula primitiva degué ser un participi del llatí vulgar, “fodexu”, que tenia el significat d'enfonsat, excavat en el terreny. Fodexu passà a Fodexo i posteriorment a Fodex. La pèrdua de la -d, donà Foex. L'assimilació de la e per la o formà Fox. Finalment, la palatalització del grup -ks donà el so -ix. Per altra banda hem llegit: “El mot Foix ve del llatí “foces”, que vol dir ‘congostos, engorjat’, doncs el riu està enfonsat, excavat en el terreny del peu del castell”. Recordem que alguns llocs de la nostra geografia es diuen “la Fou” (Cabrera d'Anoia, Sant Martí de Tous, Alp, Bor de Bellver, Capçanes, Vilamajor, Arles, Fenollet), mot que en castellà passa a dir-se “la Hoz”. Intuïm que aquesta retòrica fluvial pot donar l'oportunitat de parlar-ne en cert acte carnavalesc.

Les Estoreres és una urbanització cubellenca situada entre el riu de Foix i la urbanització del mas Trader. Els seus carrers són de gran pendent i la majoria tenen el seu inici en el camí de Rocacrespa a Cubelles. Tot i que en tots els plànols municipals de Cubelles consta com “Les Estoreres”, en els documents disponibles es llegeix “Estorera”. En la publicació “Excursions per Cubelles”, editat pel Grup d'Estudis Cubellencs “Amics del Castell”, pàgines 15/16, ho volen aclarir: “**L'Estorera**. Partida de terra situada a l'antiga quadra de Rocacrespa, a l'oest de la masia del Sàlzer (sic), a la riba dreta del Foix. Apareix documentada ja en el segle XVIII. Aquest topònim podria derivar d'estora; n'hi havia que es feien de palma . . . altre possible origen del topònim podria estar relacionat amb l'estora de les moles o riscle de les moles de molí que és una peça de fusta flexible que, doblegada fins a unir-se els dos extrems, constitueix un cercle que serveix de caixa a les moles de molí fariner per evitar que la farina s'escampi pels costats. . . es creu que la grafia correcta és “**Astorera**”, que deriva d'Astor, ocell rapinyaire de la família dels falcònids. En aquesta partida de terra actualment hi ha una urbanització”. Si ho argumenten així, ens ho hem de creure.

El camí de Vilanova a Rocacrespa i a l'Arboç era a la vegada un dels **camins moliners** per anar a moldre el gra de Vilanova i de La Geltrú als molins més propers. Dels camins d'aquestes característiques que hi havia, el

XXVII CAMINADA POPULAR

més transitat era el **camí del molí del Salze** (1443). En qualque tram del seu itinerari encara resten roderes fressades dels carros que hi passaven carregats de gra vers el molí i dels que tornaven carregats de farina a la Vila. També hi anaven carruatges de Ribes i de Sitges, mentre que els de Canyelles hi acudien pel mas Ricart. Abans de la instal·lació dels molins de vent –i també després, quan no feia vent– la moltura del gra es feia en els molins hidràulics alimentats per l'aigua dels rius. En el riu de Foix, des del seu origen fins a mar n'hi havia molts, però els més propers a la nostra Vila eren els cubellencs, en primer lloc el del **Salze** i després els instal·lats riu avall, com el **molí de Sant Pere** o **Molí de Baix**, que ja treballava l'any 1220. És conegut que els molins d'aigua eren prou antics i que en el Penedès ja n'hi havia en el segle X. Pel que fa al del Salze es documenta a l'any 1476, però segurament és anterior, car més amunt ja hem vist que el seu camí ja existia l'any 1443. Aquest molí va moldre fins a mitjan segle XIX. En canvi, els primers molins de vent de la contrada es van construir entre la darrereria del segle XVI i la primeria del XVII, és a dir, eren molt més tardans, però propers, fet que estalviava temps de recorregut d'anada i tornada. Cal dir que el nom del Salze el té d'un vetust salze que fins fa pocs anys vivia davant del molí (1988).

Mas Palau

Havent deixat el molí del Salze al darrere, el camí moliner passa pel costat del vilanoví **corral del Tort**, masia ramadera que dóna nom a la urbanització cubellenca **Corral d'en Tort**, car el rectilini límit municipal entre Cubelles i la nostra ciutat passa entre la masia i l'esmentada urbanització. Així com hi ha masies que sempre han estat conegudes amb un sol nom (mas de l'Artís, el Padruell, Carro, els Colls, Solicrup, etc.), n'existeixen altres que el poble les ha designat amb més d'una denominació. Aquest és el cas del corral del Tort, en el segles XVII-XVIII **corral d'en Perris i del Salze** i en el segle XIX **corral d'en Ricart**, ja que va pertànyer a la propietat del mas Ricart. Precisament, quan era d'aquesta família hi tenien de cuidant el boter/hortolà Joan Miró **dit Tort** (1818). Des d'aleshores el corral se'l coneix amb el renom del Miró. Aquest personatge o el seu fill tenia

una barraca de pedra seca coneguda per "**la mulassa del Tort**" (1860). Després, en la dècada del 1880, a la casa hi va viure una néta, Francesca Ricart Miró. Finalment, de fa una colla d'anys, la masia va ser adquirida per un belga que vingué del Congo, ço que fa que també sigui coneguda per "**cal Congo**". Serà la darrera designació d'aquesta masia?

El camí moliner de Rocacrespa i de l'Arboç el vetllava el **mas d'en Palau**, fins que fou substituït per la carretera de l'Arboç per Castellet, que va quedar enllestida l'any 1907. Hem escrit a bastament del mas d'en Palau, però potser no hem dit que tot i tractar-se d'un dels masos que ha estat conegut per més d'un nom: de **Guillem Mas, d'en Palau i d'en Urgellès**, a diferència d'altres cases de pagès, ha quedat en la memòria popular el cognom de qui en va ser propietari per poc temps. Aquesta particularitat demostra que els noms de lloc, en general, depenen en gran part de la creació de la gent del poble, és a dir, són senzillament "noms populars", sense imposició de l'autoritat, sigui civil o eclesiàstica. El mateix podem dir del carrers dels pobles i viles de tot el Principat que porten noms dels "Sants del calendari". La majoria han estat batejats per la gent i l'autoritat sols n'ha donat constància quan ha convingut, sigui per fer-ho oficial, sigui per posar-hi uns rètols d'identificació a cada cantonada del carrer, fet o esdeveniment que a la nostra ciutat no es va fer efectiva fins a l'any 1735. Tornem al mas que ha motivat una disquisició gairebé filosòfica. El mas d'en Guillem Mas ja existia l'any 1368. Amb aquest nom va ésser adquirit vers 1568 pel mercader i ciutadà de Barcelona **Bernat Palau**, el qual el deixà en mans del masover d'origen francès Mauri Bèrnia, aleshores habitant i casat a Vilanova. L'any següent, Palau "de bon grat fa arrendament de tot aquell **mas dit antigament den Guillem Mas**, de la parròquia de Cubelles, a Pera Rirau, pagès de Cubelles vuy habitant en Ribes". El 1570, **Bernat Palau** tornava a arrendar la masia "vulgarment y antigament nomenada **lo mas den Guillem Mas** a Francesc Puig, habitant a Sol y cruch". Fins aquí, el mateix propietari en deia el seu antic nom. En un document de l'any 1571, una sentència del batlle sobre l'arrendador, s'esmenta per primera vegada el nom actual: "Francesch Puig del **mas den Palau**" i, tot seguit, el 1575, la finca ja és d'un altre propietari, del geltrunenc "Magí Urgellès del **mas Palau**". I el 1585: "Té

al **mas den Urgellès que abans era de Palau**", o, el 1586: "Inventari dels béns de **Magí Urgellès del mas den Palau**". Alguna vegada se'ls escapa: **Magí Urgellès, pagès del mas Urgellès** (1611), però més tard, el 1624, el batlle prenia jurament a "**Magí Urgellès del mas den Palau**". I així fou conegut al llarg de la presència dels Urgellès en aquesta masia, on un cognom de poca durada es quedà per sempre més, però amb algun record, per exemple, quan es delimiten per enèsima vegada les parròquies de Cubelles i Vilanova, l'any 1784: La línia parroquial passa "por detrás La Casa del **Mas, oy nombrado Mas Palau, y antiguamente el Manso de Guillem Mas**" i per terres de Francesc **Urgellès**, propietari de dit mas. El notari Francesc d'Assís Urgellès Bellvei fou el darrer d'aquesta nissaga, en vendre-ho l'any 1899: "Jaume Brassó Maynés, alta heretat denominada **Mas den Palau**, de 60 jornals. Baixa a **Francesc Urgellès Vellvey**". Deixem-ho aquí.

Ja som als **Sis Camins**. Què no hem dit d'aquesta memorable cruïlla que ha donat nom a tota una barriada? L'any 1996 hi vam passar tornant de Rocacrespa i la veritat és que vam escriure ben poc: "una plaça amb una petita rotonda de sis pilones, tantes com camins menen a la cruïlla, antigament coneguda per **la Creu o la Creueta d'en Garí**". S'han escolat els anys i en sabem un xic més. Aquest antiquíssim encreuament (per això en deien "Creu") de camins on hi coincideixen **la Carrerada de la Talaia, el Camí Ral o Molinant de Cubelles a Ribes i el camí de Rocacrespa**, no es troba documentat com a Sis Camins fins a l'any 1865 i com a Creu d'en Garí no massa més enllà, sinó des de 1739, perquè tradicionalment era conegut pel **coll o forca de Faraix**, és a dir, per ésser una enforcadura de camins, no per l'existència d'un aparell per penjar-hi els condemnats a morir, que n'hi havia d'aquests artefactes, però en altres indrets més alts i coneguts per tothom. Aclarirem que per Creu o Creueta d'en Garí se'l coneixia perquè hi tenia –des de feia molt temps– terres de conreu la família Garí del carrer de l'Església. Amb aquell antic nom (el **fondo del Fraig** encara té nom propi avui dia), la cruïlla era l'any 1368 el límit de la parròquia de Cubelles amb Sant Antoni de Vilanova:

Sis Camins

"**coll de Ferruix**". Després, se'n parla en una vinya que Magí Urgellès del mas Palau tenia en el "**coll de Faraig**" (1565-1570). És l'any 1619, quan en unes feines de fitació de camins es llegeix: "Camí real vell qui va de Ribes que passa a Crexell y va a la **forca de Farax** y a la Creu de Cubelles (aquesta situada a l'entrada del poble) . . . fins a les terres den Joan Garí nan posades dues (fites), fins alt en la **forca de Faraix** ne han posada una nova en lo matex lloch on estava la fita vella". Aquesta fita estava situada a la **serra de Faraig** (1637), on passats uns anys: "Es proposa de fer una **torra** o, eminència per tenir guarda y descobrir lo enemich", a la "**Collada de Faraig** y tenir allí guarnició per a defensa" i, "dies passats es parlà de fer y fabricar una torra al **cap de la costa de Faraig**, lloch de importància per a descobrir lo enemich" (1649), fortificació que el Consell resolgué que es fes efectiva, però que no es va construir fins al segle XIX, en un lloc ben alt, on avui tenim el que resta de la torre del Vallès. A partir d'aleshores, l'encreuament segueix essent conegut per "coll o collada de **Faraig**, per on "passa una Carrerada" (1781), la de la Talaia.

No volem fer-nos pesats, però hem d'aclarir què significa aquesta estranya paraula que s'ha escrit amb diverses grafies i que avui en diem el **Fraig**. Podem afirmar que és una de les poques romanalles del nostre passat àrab –altra és el proper **Aljub/Juí** del Moro–, i que no és més que un prenom i cognom àrab o morisc de famílies molt documentades durant els segles XIV i XV a les terres de l'Ebre i en el País Valencià.

Anem per una altra qüestió. És prou conegut que l'**avinguda de Rocacrespa** s'urbanitzà sobre gran part de l'antic camí que es dirigia a aquest caseriu cubellenc i també a l'Arboç i que **la ronda Ibèrica** que puja a la Collada s'obrí damunt el vell camí de Cubelles. Sabem que una i altra via de comunicació veïnal foren substituïdes per les carreteres entre finals del segle XIX i principis del segle XX. En la seva totalitat, ambdós camins servaven vells marges de pedra seca –el de Cubelles encara en conserva bona part– i el de Rocacrespa, per ésser camí moliner i ramader disposava d'una gran quantitat de **fites de marge**, que com hem vist més amunt, les autoritats tenien molta cura en conservar-les, ja que tenien una finalitat identificadora del vial. Tot

XXVII CAMINADA POPULAR

aquest intens treball d'anys i panys –igual que en les barraques de pedra seca– se n'ha anat en orris en nom del progrés. Hi ha municipis que disposen de plans de protecció de la pedra seca, però pel que fa a la nostra ciutat i rodalia aquesta sensibilitat no consta que estigui contemplada. És una llàstima.

De la **quadra d'Enveja** i de l'**ermita de Sant Joan** en vam escriure a bastament en les caminades dels anys 1996 i 2009. El 2010 es va rehabilitar Sant Joan i va desaparèixer la masoveria. En la restauració de la capella es va tornar a pensar en un probable origen romànic, ja que l'església dels "Sants Joans del castell d'Enveja" (Sant Joan Baptista i Sant Joan Evangelista) existia l'any 1290. Durant les obres foren trobades restes de pintures antigues dins l'ermita, les quals recorden la tipologia de les lletres gòtiques. La Generalitat va ordenar conservar-les, tot i que van dir que no es podrien veure.

El perquè del **carrer de Joan Llaverias**. Des de fa uns tres-cents anys, els noms dels carrers de la nostra ciutat són aprovats en cessió municipal i gairebé sempre a proposta d'un col·lectiu. Segons el llibre "Els carrers de Vilanova i la Geltrú 5", editat l'any 1991, el carrer de Joan Llaverias adquirí nom en un acord municipal de data 23 de gener de 1989. El 6 de maig de 1964, quan només era un projecte, havia rebut el nom de "carrer de Francesc de Sales Vidal", en record del patrici vilanoví. Això restà en l'oblit, ja que, quan es donaren noms a uns nous vials a llevant de la vila, el 1969, un d'ells prengué, justament, el de Francesc de Sales Vidal. Abans de 1969 rebia, provisionalment, el nom de carrer B del sector del **Banderer**. El 1969 se'l denominà carrer de "carrer de Ramon Menéndez Pidal", filòleg i historiador nat a la Corunya el 1869 i mort a Madrid el 1968. Finalment, com hem dit, amb l'acord de 1989 s'elegí una persona que havia vist la llum a La Geltrú el 1865. Joan Llaverias, quan tenia quinze anys anà a Llotja, a Barcelona, i s'inicià de pintor en la tècnica de l'oli, que abandonà aviat. Malgrat tot, realitzà algunes exposicions que tingueren força reconeixement: Centre d'Aquarellistes (1885) i a Barcelona (1894 i 1896). Segons Montserrat Comas, el reconeixement de la seva obra artística es fonamenta, bàsicament, en les seves aiguades i els seus dibuixos. Fou un gran dibuixant i il·lustrant llibres infantils i les novel·les d'*El Patufet*. En la revista infantil *El Patufet* hi col·laborà activament i també al *Cu-cut!*, on hi feia dibuixos satírics. A Vilanova col·laborà als periòdics *L'Angel del Campanar* i *L'Angelet del Campanar*, i també realitzà el cartell i programa del carnaval de 1899. Francesc X. Puig, en el "Diccionari Biogràfic de Vilanova i la Geltrú", que sortí l'any 2003, en una pàgina gairebé sencera del seu llibre també ens parla de Joan Llaverias Labró (1865-1938), com un dibuixant, pintor i aquarellista reconegut en exposicions internacionals. Estava casat amb la vilanovina Antònia Serra Puig, amb la qual va tenir una filla única, Montserrat. Després de la mort de l'artista, s'han realitzat diverses exposicions pòstumes.

Acabarem donant un cop d'ull als **carrers de l'Aigua**, de **Sant Gregori** i, en particular, al nostre del **Comerç**. Els nostres itineraris caminaires han escollit poques vegades seu pas pel carrer de l'Aigua. Ho vam fer l'any 2009 tornant de Sant Pau de Gallifa. Llavors, en pujar pel carrer del doctor Zamenhof, es va trencar a mà dreta vers els dits carrers. El **carrer de l'Aigua** és, sens dubte, més llarg que la Rambla i un xic més que l'avinguda de Francesc Macià. De l'Aigua s'ho diu des de l'any 1857, conseqüència d'un acord municipal. No obstant, l'any 1834, en el "Diccionario Geográfico Universal" ja es menciona indistintament amb els noms de carrer de l'Aigua o de Sant Gregori. També ho seguia dient el pare Garí l'any 1860. El 1879, un notari va fer inventari d'una casa de baixos i dos pisos, número 63 del carrer de l'Aigua, "**conegut abans també per carrer de Sant Gregori**". De 1932 a 1939 es va dir carrer de Francesc Ferrer i Guàrdia, que era un polític i pedagog que l'any 1901 havia fundat l'Escola Moderna i que morí afusellat després de la Setmana Tràgica de l'any 1909. El nom de l'Aigua sembla provenir de la qualitat de l'aigua dels pous i de les sínies d'aquest carrer, en contrast amb el gust de la resta dels molts que hi havia a la vila.

Pel que fa al **carrer de Sant Gregori** també hi passàrem l'any 2013. Aquest carrer prengué aquest nom segons acord municipal de l'any 1735, ja que feia anys s'ho deia per voluntat popular, com s'ho deien la resta de carrers que aleshores existien. Abans de 1735 se'l denominava carrer de la Sínia Nova i de 1932 a 1939 d'Ignasi Iglésies (1871-1928), dramaturg que s'interessà pels problemes dels obrers.

Es dona la circumstància que tenim dues **creus de Sant Gregori**, una a la Collada i l'altra davant la tanca del cementiri. A la primeria de l'any 1705, les autoritats (jurats) deliberaren i resolgueren enviar a Estella del Regne de Navarra, a cercar l'aigua de **Sant Gregori**, bisbe d'Òstia, a fi de "beneir el present terme en contra de l'**oruga** que molesta". Es donaren 16 lliures 10 sous al temple, on és el cos del Sant, per caritat i pels treballs d'anar a cercar-la 23 lliures. Segons www.estella.com.es, Sant Gregori Ostiense és una basílica propera a Estella/

Lizarra, situada damunt d'una muntanya de 702 metres d'altura. Allí, en el segle XI tenien una plaga de llagosta i van anar a veure el papa Benedicte IX, que resolgué enviar el monjo benedictí, aleshores cardenal des de 1034. Arribat al lloc (1039), amb les seves pregàries va aconseguir aniquillar l'insecte. Morí a Logroño el 9 de maig de 1044, data en què se celebra la seva festivitat. La devoció a Sant Gregori Ostiense va ser l'advocació que més va créixer i es va consolidar a tota la península ibèrica, convertint-se en el patró principal de tots els seus agricultors i la seva basílica va ser, sobretot "durant els segles XVI, XVII i XVIII", el centre sòcio-religiós més important de Navarra i un dels més actius d'Espanya, al qual de tots els racons arribaven comissions a la recerca de l'aigua que havia passat per les seves relíquies, la qual tenia la virtut d'acabar amb les plagues que periòdicament assolaven el camp. Entre 1706 i 1726 hi van anar comissions d'uns 1.500 pobles, entre les quals cal comptar amb la de la nostra Vila. Desconeixem el tipus d'"oruga" (més ben dit eruga), que assolava els nostres camps, si la de la col o la del pàmpol de la vinya, ja que ambdues activitats eren prou importants.

Passats uns anys de la guerra de Successió, el 1734 fou invocat Sant Gregori contra l'eruga que tornava a afectar els conreus. Aturada la plaga, els nostres avantpassats van prometre celebrar una processó anyal amb rogatives fins a la Collada. En el cadastre de 1739 consta que en terres de la família Ballester (picapedrers àlies "Muxart"), ja hi havia la creu de Sant Gregori. En el plànol dels termes de Cubelles i de La Geltrú de l'any 1767 hi consta la "Cruz de St. Gregorio", que l'any següent era anomenada "**Creu de St. Gregori de Cubellas**". Efectivament, llavors encara érem terme de Cubelles i, després, una vegada fórem Vilanova i la Geltrú, continuà essent creu de terme entre l'Aragai de la quadra d'Adarró i la veïna quadra d'Enveja. L'any 1888 estava caiguda a terra i l'any següent fou substituïda per una de nova cisellada per Fèlix Ballester "Muxart".

Enveja

La **creu de Sant Gregori del cementiri** és més moderna, de l'any 1771, anterior al fossar. A diferència de la seva homònima de la Collada, no és una creu de terme, sinó d'entrada o sortida de la Vila. Cada any, els feligresos de La Geltrú també hi anaven en processó.

Finalitzarem el relat parlant del nostre **carrer del Comerç**, del qual hem dit molt en altres edicions. Com sabeu, aquest vial comença a la plaça de Pau Casals i acaba a la plaça de les Cols. És relativament curt i divers. La part alta estreta i serpentejant. La banda baixa ampla i recta. La primera era dintre de la muralla. La segona fora de la fortificació, del vall vers la platja. Des del portal de Mar avall, aquell camí/carrer de Mar el 1716 ja era conegut amb el nom popular de **carrer dels Caputxins** –ho varem explicar ara fa dos anys –, però oficialment no ho va ser fins al 1735. L'actual nom no sabem quan s'aprovà, ni el perquè se'n diu del Comerç. Apareix aquesta denominació en el "Plano geométrico de Villanueva y Geltrú" de l'any 1865 i tal vegada s'ho diu per la presència de diverses tendes especialitzades. Dos exemples: l'any 1861 Tomàs de Ballester tenia casa i **tendes** en el carrer del Comerç núm. 4/6 i l'any 1862 s'anunciava la **drogueria** de Miquel Brillas (antiga casa Valls) situada en el carrer del Comerç, cantonada a la plaça de la Verdura.

Ja hem acabat. Caminaires d'enguany, esperem que aquesta edició us hagi complagut i que no us hàgiu cansat massa. En gran part era un l'itinerari conegut per bona colla de talaiencs, especialment pels que surten els dimecres, però sempre hi ha participants que no hi han estat mai i això és el que compta: donar a conèixer als ciutadans l'entorn de la Vila. Gràcies a tots per la vostra assistència.

Quant a l'organització, repetim més o menys el que s'ha dit anys enrere. Aquest relat és un recordatori del camí que els companys han preparat amb molta dedicació.

Vicenç Carbonell Virella

ASSOCIACIÓ MERCAT DEL CENTRE

***Si vols menjar sa i de qualitat,
vine al MERCAT! JO HI COMPRO, I TU!***

PARADES ASSOCIADES AL MERCAT DEL CENTRE

FRUITES I VERDURES CARMELA
CARNISSERIA RAMOS
XARCUTERIA EVA
CARNISSERIA MUSTANG
CARNISSERIA FÈLIX
CANSALADERIA XARCUTERIA CAL TERÉS
ALIMENTACIÓ LA CATALANA
CARNISSERIA R. CARRERAS
MUÑO & GARRIDO
FRUITES I VERDURES MONTSE
SÍNIA SANT GERVAZI
NATURAL I SALUDABLE
FRUITERIA ANNA
LA MONTSERRATINA, RAMON PASTISSER
VERDURES I FRUITES SÍNIA CENDRA
FRUITES CATALÀ
CANSALADERIA MARTÍNEZ
FRUITES I VERDURES CA LA MARGA
PRODUCTES ALIMENTARIS ASIÀTICS

BACALLANERIA TONI
AVIRAM GERMANS BAYARRI
LLEGUM CUIT I PLATS PRECUINATS
PEIXOS BOQUERA
PEIXOS DOLORS
PEIXOS TORRES
PEIXOS MARCOS
PEIXOS MONTSERRAT
PEIXOS SAMÀ
PEIXOS PRIETO
PEIXOS VICTÒRIA
AVIRAM F. MASPONS
BACALLÀ D'ISLÀNDIA
AVIRAM E. MASPONS
CANSALADERIA SANTACANA
POLLERIA RIBÉ
BAR PLAÇA
CARNISSERIA GERMANS GARGALLO

XARCUTERIA LA GARRIGA
CONGELATS CADÍ
FRUITES I VERDURES CARBONELL-ALENTORN
VERDURES CAN CARRERAS
POLLERIA DOLORS
CARNISSERIA PERE RAMOS
FRUITES I VERDURES SÍNIA BATADET
CARNISSERIA CARME SANS
POLLERIA MARI
CANSALADERIA MARGARITA
CARNISSERIA MARTORELL
PA I PASTISSERIA EVA
CARNISSERIA AURORA
CARNS ROSELL
CANSALADERIA ROSELL
GERMANES CORBACHO
FLORS MERCAT
REVISTES CARMEN

INTERSPORT[®] **OLARIA**

Segueix-nos a

VILANOVA I LA GELTRÚ
Pl. Soler i Gustems, 5
Francesc Macià, 101

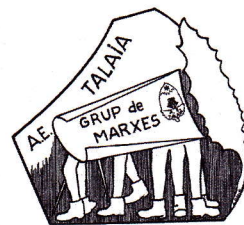
SITGES
Sant Francesc, 18

**VILAFRANCA
DEL PENEDE'S**
Santa Clara, 5-7

EL VENDRELL
Àngel Guimerà, 34

AGRUPACIÓ EXCURSIONISTA TALAIA

PLÀNOL DE LA XXVII CAMINADA POPULAR de Vilanova i la Geltrú

25 de gener de 2015

Seu de la Talaia – carrer Major – carrer de Miquel Guansé – camí dels Escalons
bassa de Creixell – Pas del Bou – urbanització mas Ricart – urbanització corral d'en Roc
fondo del Frare – camí del Salze – les Estoreres – camí de Rocacrespa a Vilanova
mas d'en Palau – els Sis Camins – avinguda de Rocacrespa ronda Ibèrica
parc de la Quadra d'Enveja – ermita de Sant Joan – carrer de Joan Llaverias
carrer de l'Aigua – carrer de Sant Gregori – Seu de la Talaia

AGRUPACIÓ EXCURSIONISTA TALAIA

ESCALADA - ALTA MUNTANYA - ESPELEOLOGIA - SENDERS - ESQUÍ ALPÍ - DESCENS D'ENGORJATS
ESQUÍ DE MUNTANYA - EXCURSIONISME - CULTURA - MUR ARTIFICIAL D'ESCALADA
GRUP DE MUNTANYA EN FAMÍLIA - AUDIOVISUALS - MARXES TÈCNIQUES - CAMINADES
CURSES - MEDI AMBIENT - RAIDS - ORIENTACIÓ - CURSETS - FORMACIÓ - LLICÈNCIES ESPORTIVES
LLOGUER DE MATERIAL - BAR - BIBLIOTECA - CAMPAMENTS - SALA D'ACTES
SECRETARIA - CARNAVAL - CONFERÈNCIES - EXPOSICIONS
AMICS DE LA SARDANA DE L'AGRUPACIÓ EXCURSIONISTA TALAIA - LOCAL SOCIAL

Viu la teva aventura amb nosaltres

www.aetalaia.cat

AGRUPACIÓ EXCURSIONISTA

TALAIA

ACTIVITAT ESPORTIVA

22 de març de 2015

57a Marxa d'Orientació per Descripció

XVII Copa Catalana de Marxes Tècniques de Regularitat
II Trofeu Joan Virella I Edició

Lloc de celebració d'aquesta activitat:

CASTELLET I LA GORNAL

Comarca: Alt Penedès

No te la perdís i gaudeix un matí de sensacions.

Porta la màquina de fotografiar, unes botes i una bona companyia.

Per a més informació: Secretaria de l'Entitat, tel. 93 893 12 57

Federació d'Entitats
Excursionistes de Catalunya
Federació Catalana d'Alpinisme i Escalada

AGRUPACIÓ EXCURSIONISTA

TALAIA

**XXVII CAMINADA POPULAR DE
VILANOVA I LA GELTRÚ
25 DE GENER DE 2015**